

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра цивільного права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма Міжнародне і європейське право

Спеціальність D8 Право

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

Затверджено на засіданні кафедри
цивільного права
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи римського приватного права
Викладач (-і)	Олійник Оксана Степанівна, кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора навчально-наукового юридичного інституту
Контактний телефон викладача	Олійник Оксана Степанівна (0342) 596130, 0661563610
Е-mail викладача	Олійник Оксана Степанівна oksana.oliinyk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua При вивченні навчальної дисципліни можуть використовуватися можливості платформ Google Classroom, Google Meet, Zoom та інші.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kcp.pnu.edu.ua/informatsiia-shchodo-navchalnoho-protsesu/ Також можливі консультації шляхом листування через корпоративну електронну пошту, зокрема, щодо погодження планів та змісту індивідуальних науково-дослідних завдань.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є приватно-правові відносини та особливості їх регулювання в період існування Римської держави, а також рецепція норм римського приватного права у більш пізніх правових системах. В рамках навчальної компоненти здобувачі вищої освіти оволодівають основними поняттями, принципами, правовими джерелами, юридичними інститутами римського приватного права, а також особливостями застосування та адаптації положень римського приватного права в сучасному приватному праві України.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правовий статус особи в римському приватному праві. 2. Речові та зобов'язальні правовідносини в римському приватному праві. <p>Римське приватне право є історично сформованою системою права, яка регулювала майнові та особисті немайнові відносини (цивільні відносини) у сфері приватного інтересу особи, та яка відіграла виключну роль у розвитку сучасної світової цивілістики. Навчальна дисципліна «Основи римського приватного права» закладає основи правової культури, юриспруденції загалом, а також дає знання про історію становлення та розвитку основоположних інститутів приватного права.</p> <p><u>Основними джерелами</u> навчальної дисципліни виступають Закони XII таблиць, окремі види законів Стародавнього Риму (постанови народних зборів, постанови сенату, імператорські конституції), праці видатних римських юристів, Звід законів Юстиніана (Дигести, Кодекс, Інституції, Новели).</p> <p>Вивчення римського приватного права в умовах формування цілісної ефективної системи приватного права, рекодифікації окремих приватноправових інститутів виступає основою базової підготовки здобувача освіти – юриста, дає ті засоби і навички, які є необхідними для формування юридичного способу мислення, сприяє розумінню суті, техніки та логіки побудови сучасних нормативно-правових актів. Вивчаючи римське приватне право, здобувач освіти вчиться аналізувати норми права не тільки в статичній, а й у динаміці історичного розвитку, що надає можливість</p>	

всєбїчного оволодїння правовими знаннями та розвитку його професїйної правосвїдомостї. Римське приватне право, виступаючи основою сучасного цивїльного права, сприяє у підготовцї фахївцїв, спроможних забезпечити повноцїнну їнтеграцїю України у свїтове спїтовариство.

3. Мета та цїлі навчальної дисциплїни

Метою вивчення навчальної дисциплїни «Основи римського приватного права» є формування у здобувачїв освїти цїлїсної системи знань про загальнотеоретичнї засади римської та сучасної цивїлістики, засвоєння таких фундаментальних понять та категорїй приватного права як справедливїсть, розумнїсть, добросовїснїсть; засвоєння основ правового регулювання сїмейних, речових, зобов'язальних, спадкових, процесуальних вїдносин в Стародавньому Римї, змїсту приватноправових категорїй та їнститутїв, що беруть свїй початок з римського приватного права та рецепїйованї в цивїльному правї України, закрїплення необхідних юридичних знань з метою вирїшення конкретних питань практичної дїяльностї у сферї захисту приватноправових вїдносин на основї досвїду римського приватного права.

Основними цїлями вивчення навчальної дисциплїни «Основи римського приватного права» є набуття здобувачами освїти знань та розумїння змїсту основних положень та принципїв римського приватного права; особливостей його формування та розвитку, аналіз основних джерел римського приватного права, визначення положень римського приватного права, рецепїйованих у сучасному приватному правї, формування у здобувачїв освїти умїнь та навичок щодо самостїйного розв'язання практичних проблем, що виникають у процесї реалїзацїї правосуб'єктностї учасникїв приватноправових вїдносин.

4. Програмнї компетентностї та результати навчання

Загальнї компетентностї:

Здатнїсть до абстрактного мислення, аналізу та синтезу джерел римського приватного права та результатїв наукових дослїджень приватно-правових вїдносин.

Здатнїсть застосовувати знання положень римського приватного права у практичних ситуацїях.

Здатнїсть дїяти на основї етичних мїркувань (мотивїв), загальновизнаних принципїв римського приватного права добросовїсностї, розумностї та справедливостї.

Здатнїсть реалїзувати свої права ї обов'язки як члена суспїльства; усвїдомлення цїнностї громадянського (вїльного демократичного) суспїльства та необхідностї його сталого розвитку, верховенства права, прав ї свобод людини ї громадянина в Україні.

Здатнїсть зберїгати та примножувати моральнї, культурнї, науковї цїнностї ї досягнення суспїльства на основї розумїння їсторїї та закономірностей розвитку римського приватного права, його мїсця у загальнїй системї знань про суспїльство та у розвитку суспїльства, технїки ї технологїй.

Фаховї компетентностї:

Здатнїсть застосовувати знання з основ теорїї та фїлософїї права, знання ї розумїння структури правничої професїї та її ролї у суспїльствї.

Здатнїсть аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесїв у контекстї їх впливу на сучасну правову систему.

Здатнїсть застосовувати правовї принципи та доктрини, сформульованї в римському приватному правї, в процесї освоєння їнститутїв приватного права.

Здатнїсть використовувати рїзноманїтнї їнформацїйнї джерела для повного та всєбїчного встановлення певних обставин у розвитку основних їнститутїв римського приватного права та його рецепцїї.

Здатнїсть аналізувати правовї проблеми та об'рунтовувати правовї позицїї.

Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ, порівняння правових явищ римського приватного права та сучасного цивільного права і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел римського приватного права, включаючи наукову та професійну літературу, використовувати сучасні методи дослідження.

Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи на основі цінностей, ідей, положень римського приватного права.

Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів з врахування досвіду римського приватного права та його значення для розвитку сучасного приватного права України.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
3	D8 Право	2	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	сем/пр/л заняття	сам. роб.

Модуль I.

Правовий статус особи в римському приватному праві

Тема № 1. Поняття римського приватного права та його значення в історії розвитку юриспруденції. Система римського приватного права. Джерела римського приватного права.	-	2	8
Тема № 2. Правове становище особи в Римській державі. Шлюбно-сімейні правовідносини в римському приватному праві.	2	2	6
Тема № 3. Здійснення та захист прав. Судочинство у Стародавньому Римі. Вчення про позов. Позовна давність.	2	2	6

Модуль II. Речові та зобов'язальні правовідносини в римському приватному праві

Тема № 4. Речове право Риму та його правова характеристика. Загальна характеристика прав на чужі речі у Стародавньому Римі.	2	2	6
---	---	---	---

Тема № 5. Загальні положення зобов'язального права	1	2	7
Тема № 6. Загальне вчення про договори	1	2	7
Тема 7. Правова характеристика окремих видів договорів у римському приватному праві.	2	2	6
Тема 8. Загальні положення про недоговірні зобов'язання. Квазіконтракти. Зобов'язання, що виникають із правопорушень (делікти). Квазіделікти.	2	2	6
Тема 9. Спадкове право в Римській державі	-	2	8
ЗАГ.:	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, введеним в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309 https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf, а також Методичними рекомендаціями до порядку оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті (далі - МРПОУ), затвердженими Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол №13 від 27.06.2024) https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/11/metodychni-rekomendatsii-pro-poriadok-otsiniuvannia-uspishnosti.pdf</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма здобувачами вищої освіти одної письмової модульної контрольної роботи (абз.2 пп. 3.1.3.1 МРПОУ). Зміст питань, форма та структура завдань визначається викладачами, що проводять семінарські заняття за погодженням з керівником навчальної дисципліни та затверджується на засіданні відповідної кафедри (пп.3.1.3.2 МРПОУ) – кафедри цивільного права.</p> <p>Робота виконується на останньому семінарському занятті та охоплює два змістових модулі: Правовий статус особи в римському приватному праві; Речові та зобов'язальні правовідносини в римському приватному праві.</p> <p>На контрольну роботу виносяться 2 описових питання, які оцінюються в 10 балів кожне, 4 визначення, які оцінюються по 2 бали кожне, 8 тестових запитань, які оцінюються по 2 бали, задача, яка оцінюється у 6 балів. Максимальний бал за контрольну роботу складає 50 (пп. 2.6.1 МРПОУ).</p> <p>За бажанням (для отримання додаткових до 5 балів) здобувачі освіти можуть виконувати індивідуальні завдання. Перелік та форма індивідуальних завдань розробляється керівником навчальної дисципліни та затверджується на засіданні відповідної кафедри.</p> <p>Види, пояснення до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань розміщені на сайті кафедри</p>

	https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/
Семінарські заняття	<p>Завдання для семінарських занять визначені у методичних вказівках, що розміщені на сайті кафедри https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/ та на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/</p> <p>Система оцінювання семінарських занять навчальної дисципліни, яка завершується семестровим контролем у формі заліку, визначена пп. 2.6.1-2.6.2 МРПОУ. Максимальна кількість балів за семінарські заняття становить 45.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти, зокрема, умови допуску до підсумкового контролю, визначаються МРПОУ. Здобувачу вищої освіти виставляється залік за умови виконання всіх видів робіт, передбачених навчальною програмою. Наявність хоча б одного пропущеного і невідпрацьованого семінарського заняття є підставою для не виставлення заліку (пп 3.2.2 МРПОУ).</p>
Підсумковий контроль	<p>Підсумковий контроль – залік. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 45 балів), балу за підсумкову модульну контрольну роботу (максимально 50 балів) та балу за самостійну роботу (максимально 5 балів, пп. 2.6.3.МРПОУ). Бал за індивідуальну роботу (5 балів) та/або участь у науковій роботі (максимально 10 балів) є додатковим балом, який додається до підсумкового семестрового балу (пп. 2.6.1 МРПОУ).</p> <p>Підсумковий бал становить максимально 100 балів (пп. 2.6.1–2.6.3 МРПОУ).</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Планується виконання здобувачами обов'язкових видів письмових робіт (обов'язкова письмова контрольна робота) та додаткових декількох видів письмових робіт (тестові завдання за питаннями, винесеними на самостійне опрацювання; письмові експрес-опитування на семінарських заняттях, письмові індивідуальні завдання, наукові роботи (за вибором студента).

Зміст питань, форма, структура завдань та інструкції щодо виконання обов'язкових та додаткових письмових робіт визначаються викладачем, що проводить семінарські заняття, за погодженням з викладачем, що проводить лекційні заняття (Розділ 3 МРПОУ).

Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, визначених Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>, усвідомлюючи наслідки порушення.

Реагування на порушення академічної доброчесності здійснюється відповідно до встановлених процедур https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_universytet.pdf.

Відвідування занять:

Очікується, що всі студенти відвідають лекції і семінарські заняття. Пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний

відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття (абз. 1. п. 3.1.2 МРПОУ). За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента (абз. 2. п. 3.1.2 МРПОУ).

Неформальна освіта:

Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasyliya-stefanyka.pdf

Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти здійснюється одноосібним рішенням директора за умови, що назви освітніх компонент ідентичні або мають незначну стилістичну розбіжність; співпадає загальний обсяг годин (кредитів ЄКТС); співпадають компетентності та програмні результати навчання з дисципліни / дисциплін та результатів неформальної освіти або на підставі висновку експертної комісії кафедри.

8. Рекомендована література

1. Основи римського приватного права : підручник / В. С. Макарчук, В. Я. Марковський. 2-ге вид., перероб. Харків: Право. 2024. 352 с

2. Римське право крізь призму традиції і судової практики: монографія / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС. 2022. 512 с.

3. Римське приватне право: підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябоконе. Київ: Алерта, 2023. 386 с.

4. Римське приватне право. Практикум: навч. посіб. / за ред. Р. А. Майданика та Є. О. Рябоконе. Київ: Алерта, 2021. 220 с.

5. Римське право і сучасність. Кодифікація та рекодифікація цивільного законодавства в Україні: досвід і перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 25 червня 2021 р. / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2021. 130 с.

6. Тетарчук І.В. Римське приватне право: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Харків: ЦУЛ. 2020. 136 с.

7. Харитонов Є.О. Підпригора О.А. Римське право. Київ. Юрінком Інтер. 2023. 528 с.

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних посібниках:

1. Олійник О.С. Основи римського приватного права: Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів 1-го курсу денної форми навчання (спеціальність 081 «Право», галузь знань 08 «Право»). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут ПНУ, 2024. 60 с.

2. Олійник О.С. Основи римського приватного права: Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи студентів 1-го курсу денної форми навчання (спеціальність 081 «Право», галузь знань 08 «Право»). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут ПНУ, 2024. 40 с.

<https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/>

Викладач

к.ю.н., доцент Оксана ОЛІЙНИК